

Koszovó végső státuszának lehetséges opciói

A volt Jugoszláviai tartomány sorsának

kérdése ismét a figyelem középpontjába került, hiszen megindultak a csúcsszintű tárgyalások közvetlenül a felek részvételével. Ismerve

az előzményeket pedig nyugodtan kijelenthetjük, hogy bizony ez egy fontos előrelépés, még ha talán már nem is teljesülhet az eredeti terv, miszerint még idén megszületik a végső döntés Koszovó státuszát illetően.

Ami az előzményeket illeti mindenképp fontos lehet ismertetnünk

a tartomány korábbi helyzetét, demográfiai összetételének változását és a felek viszonyát az alig két magyar megyényi területhez. Koszovó eredetileg, történelmi múltját tekintve egy szerbek lakta terület volt, albán kisebbséggel. Azonban a XIX. század végi nacionalista mozgalmak ezt a régiót sem hagyták érintetlenül, hiszen az albánok szétszóródott elhelyezkedésének köszönhetően még nem volt korábban albán állam. A Balkán-háborúk kitörése és lezárulása véget vetett az oly régóta tartó török uralomnak, mely felcsillantotta a lehetőségét egy albán állam létrehozásának. A nagyhatalmak azonban nem vették figyelembe az albán lakosság elhelyezkedését Albánia létrehozásakor és a döntés értelmében Kosovo Polje Szerbiához, míg Metohija Montenegróhoz került. Az első világháború után utóbbit is Szerbiához csatolták, létrejött tehát Koszovó területi integritása. Újabb fordulópontra a nyolcvanas évek elején következett be, ekkorra ugyanis megváltoztak a népességi arányok az albánok javára. Az 1981-es népszámlálás adatai szerint az albánok 77, 5%-át tették ki Koszovó lakosságának, míg a szerbek csupán 13, 2%-ot. Jugoszlávia egészére nézve pedig elmondhatjuk, hogy 1961 és 1981 között majdnem megduplázódott az albánok száma, 914 737 főről 1 737 384-re emelkedett. Az etnikai átrendeződésnek két oka volt, az egyik, hogy Európában az albánok lakta Koszovóban volt ekkor a legmagasabb a népszaporulat, a másik pedig a szerbek elvándorlása és a még ott élő törökök elalbánosodása. Ez a „népességcsere” volt az alapvető oka annak, hogy az albán kérdés nem maradt meg egyszerű kisebbségi problémának, hanem idővel a jugoszláv állam egész építményét megrázó válsággóccá vált.

A problémák Milosevics hatalomra kerülésével éleződtek ki igazán, hiszen a szerb nacionalizmus felélesztése volt politikájának egyik alapköve. Ezzel párhuzamosan, illetve kicsit talán erre válaszul is egyre nagyobb tömegű bázisra tett szert a koszovói albánok függetlenedési mozgalma. Bár kezdetben a néhai elnök, Ibrahim

Rugova vezetésével ez egy passzív, békés természetű függetlenségi harc volt, később, az UCK megjelenésével és társadalmi támogatottságának növekedésével fegyveres síkra terelődött a harc. Sajnos azonban sok-sok ember vesztette életét, mire a nemzetközi közösség elérkezettnek találta az időt a beavatkozásra. A korábban megalakult Összekötő Csoport először békés úton, tárgyalásokon próbálta közelebb hozni az állaspontokat nem sok sikerrel. Miután fokozódtak a fegyveres összecsapások a NATO beavatkozásával készítették fegyverszünetre és megállapodásra a feleket. Az 1999. június 10-én elfogadott BT határozat pedig nemzetközi protektorátus alá rendelte a tartományt. Az átmeneti megoldás egy ideig sikeresen működött, 2005 tavaszán azonban zavargások törtek ki, melyek figyelmeztették a közösséget a gyors cselekvésre a végső státusz meghatározása érdekében, mivel mind a szerbek, mind az albánok elégedetlenek voltak a jelenlegi helyzettel. Bár a korábban meghatározott feltételek, melyeknek fő célja a demokratikus intézmények létrehozása, a kisebbségi jogok garantálása és a politikai helyzet stabilizálása volt, még nem teljesültek, a Biztonsági Tanács 2005 októberében úgy döntött, hogy meg kell kezdeni a tárgyalásokat a tartomány végső státuszáról, mivel az stabilizálólag hatna a helyzetre, ráadásul további pozitív lépések meghozatalára biztatná a feleket. Az ENSZ főtitkár a volt finn elnököt, Maarti Ahtisaari-t bízta meg a tárgyalások levezénylésével, míg helyetteséül Albert Rohant nevezte ki. A központot Bécsben állították föl, ahol további negyven diplomata segíti a munkát éves rotációban. A tárgyalások menetének meghatározásakor mindenképpen alapul szolgálnak az Összekötő Csoport által még 2005 novemberében összeállított irányelvek, melyek legfontosabb pontjai a következők:

- összhang az emberi jogok nemzetközi normáival, a demokráciával és a nemzetközi jog rendelkezéseivel, törekedni kell a térség stabilitásának erősítésére, megszilárdítására
- a végső státusz segítse elő a multietnikus társadalom fenntartását Koszovóban, biztosítson alkotmányos garanciákat az emberi jogok betartására, a jogorvoslásra
- biztosítsa a menekülteknek és az elűdözötteknek a biztonságos hazatérést otthonaikba
- biztosítsa valamennyi koszovói közösség részvételét a kormányzásban, mind központi mind pedig helyi szinten, helyi önkormányzatok hatékony struktúrájának kialakítása
- különleges biztosítékok kialakítása a kulturális és vallási emlékek megőrzésére
- kiköti, hogy meghatározatlan időre Koszovóban még szükség van nemzetközi jelenlétre a biztonság és stabilitás megőrzése érdekében.

A tárgyalások eddigi eseményeinek ismertetése előtt érdemes lehet megvizsgálunk a felek érdekeit, az általuk képviselt állaspontokat

és azok gyökereit.

Belgrád és a szerb érdekek

A szerbekkel kapcsolatban az első fontos dolog, amit mindenképp meg kell említenünk, bár nyilvánvaló, az hogy miért ragaszkodik a szerb nemzet, a politikai vezetés egy olyan területhez, melynek lakossága 95%-ban nem szerb, ásványi kincsekben nem túl gazdag, bár a lignit készletek említésre méltóak, mégsem oly fontosak, veszélyezteti az ország stabilitását, hiszen a lakosság 90 százaléka szeretne függetlenné válni. Nos a választ maga a történelem adja meg, hiszen mint azt már említettük az albán többség nem olyan régi, mint Koszovó. A szerbek kultúrájuk bölcsőjeként tekintenek a tartományra, mivel a szerb ortodox egyház ott alapította meg központját, ezáltal rengeteg olyan templom és kolostor található Koszovóban, melyek történelmi, vallási és építészeti szempontból is fontos emlékek. Ehhez kapcsolódik egyébként a szerbek egyik követelése is, mégpedig, hogy ezen épületek őrzését szerb rendvédelmi erők végezhessék, és teljesen szabadon látogathatóak legyenek az érdeklődők számára. Az albánok természetesen hallani sem akarnak arról, hogy szerb fegyveresek bármilyen indokkal is Koszovó területén tartózkodjanak, ezért a nemzetközi közösség a két óhajt szintézisre hozva a nemzetközi fegyveresek általi védelmet javasolja. Nyilván az albán fegyveresek általi védelem a koszovói szerbeket tartaná félelemben.

A szerbek és Belgrád kiindulópontja Koszovó státuszát illetően egyértelmű, a tartomány Szerbia része és a nemzetközileg elismert határokat nem lehet csak úgy megváltoztatni, pláne ha az adott ország nem egyezik bele, hiszen az a szuverenitás megsértését jelenti. Amit ajánlanak az „több mint autonómia, kevesebb mint függetlenség”. Hogy ez pontosan mit is jelent, még nem lehet tudni, legalábbis a nyilatkozatokból úgy tűnik, hogy még nem körvonalazódott teljesen, annyi bizonyos, hogy függetlenedéssel kapcsolatos végeredményt nem fognak jóvá hagyni. Született egy kormány-, majd egy parlamenti határozat is ezzel kapcsolatban, melyekben kijelentik a határok sérthetlenségét, Koszovó szerb tartományi státuszát, melyet magas fokú autonómiával kívánnak az albánok számára is elfogadhatóvá tenni. Bármely más kieroszakolt, vagy külső nyomással rákényszerített státusz illegitim, törvénytelen és semmisnek tekintendő. Ezek mellett természetesen a szerbek is fontosnak tartják az emberi jogok betartását, felölve a kisebbségi jogok biztosítását, és az elmenekültek és elüldözöttek biztonságos hazatérését.

Létezik egy másik álláspont is a szerbek között, mely mostanában már tulajdonképpen az előbbivel kombinálva jelenik meg, vagy esetleg abban az esetben, ha mégis függetlenedne Koszovó. Ez a tervzet a tartomány megosztására épül tulajdonképpen két változatban. Az enyhébb megosztás értelmében a szerbek lakta területek csupán önálló közigazgatási egységet alkotnának,

függetlenül a koszovói autonómiától. Természetesen szoros kapcsolatot ápolnának Belgráddal is, ami egyben azt is jelenti, hogy ez lenne az eszköze Belgrád Koszovó bizonyos területei fölötti szuverenitásának megőrzésére. Ez a fajta megosztás azonban nehezen lenne kivitelezhető, hiszen a szerbek nem mindenhol élnek jó körülhatárolható tömbökben, sőt leginkább csak Észak-Koszovóban élnek így, a déli területeken nagyon szétszóródva vannak jelen. Ez adja tulajdonképpen az ötletét vagy realitását legalábbis a szerbek szerint a másik megosztási lehetőségnek, mely a tartomány szó szerinti felosztását jelentené az etnikai határok mentén. Ez azonban súlyos következményekkel járhatna a térség stabilitására, ezért bekövetkezésének esélye viszonylag kicsi, a nemzetközi közösség nem támogatná.

A koszovói szerbek félelmei

A szerb társadalom egyik legbefolyásosabb és legelismertebb intézménye a Szerb Ortodox Egyház, ezért annak állásfoglalása bármely ügy kapcsán mérvadó. Márpedig az ősi ortodox vallás elvei kimondják, hogy ahol szerbek élnek, annak a területnek a szerb nemzethez kell tartoznia. Nem meglepő tehát, hogy az egyház teljes mértékben ellenzi Koszovó elválását Szerbiától. Az ott élő szerbek többsége pedig az egyházban látja oltalmazóját és védelmezőjét az albánokkal szemben. A szerb félelmek egyébként különösen a NATO bombázások után kezdődtek, amikor nemzetközi protektorátus alá került a tartomány. Tegyük hozzá nem alaptalan a rettegésük, hiszen szinte állandóan ki vannak téve az albánok szerb ellenes atrocitásainak.

A végső státuszt illetően természetesen Szerbia részeként jobban biztosítva éreznék jogukat, ezért teljes mértékben ellenzik az elszakadást. Habár nem biztos, hogy ez nagy súllyal szerepel a döntésben, ugyanis a szerb tárgyalódelegációban a számos belgrádi szakértő mellett, csupán két koszovói szerb képviselő kapott helyet. Mellesleg jegyezzük meg, hogy Szerbia részeként, az autonómiával rendelkező Koszovón belül támogatnák a decentralizációt, melynek keretében saját közigazgatásuk, oktatásuk lehetne. Ezt a módozatot Belgrád is támogatja, mint azt láthattuk már korábban. Amennyiben mégis függetlenségről születne döntés, úgy bizonyos, hogy számos jogi garancia lesz beépítve a koszovói jogrendszerbe a kisebbségek védelme érdekében, bár ez azért nem jelent száz százalékos védelmet az atrocitásokkal szemben. Mindenképp megnyugtatóbb lenne tehát számukra az anyaországon belülmaradás.

A koszovói albánok tárgyalási célkitűzései

Az albán delegáció tárgyalási alapként csupán a függetlenséget tudja elfogadni, abból nem hajlandóak engedni. A szerbek által favorizált decentralizációt nem tartják elképzelhetőnek, de várható, hogy a végső függetlenség érdekében teret engednek ezeknek a törekvéseknek, amennyiben a tárgyalások túlságosan elhúzódnak.

Az albán társadalomban és a politikai paletta résztvevői között teljes a konszenzus arról, hogy megérették a függetlenségre és az önálló államra. Semmilyen formában nem fogadják el a Belgráddal való bármiféle kötődéshez való visszatérést. A tárgyalás menetét tekintve először szeretnék megállapodni a függetlenségről és csak azt követően hajlandóak egyezkedni a decentralizációról és a kisebbségi jogokról. Meglehetősen nagy aggodalommal tekintenek az előbbire, ugyanis tartanak egy Boszniahoz hasonló megosztástól. Nem szeretnék szerb, illetve Belgrádi befolyást a szerbek lakta területeken sem, mivel azt a tartomány feletti szuverenitásuk megsértéseként értékelnék.

A politikai palettát megvizsgálva azt láthatjuk, hogy minden szereplő támogatja a függetlenséget, csupán a kivívás módja között vannak különbségek. Ibrahim Rugova, volt koszovói elnököt haláláig az albán érdekek szinte mindenki által elfogadott képviselőjének tekintették mind Koszovóban, mind pedig külföldön. A szomorú esemény azonban a delegáció megváltoztatását és új koszovói elnök választását tette szükségessé. Utóbbi tisztségre Fatmir Seidut választották, aki a Koszovói Demokratikus Liga főtitkára volt korábban, tehát nemzetközileg ismert személy. A delegációban pedig fontos szerep jut immár az LDK mellett a volt UCK közeli személyeknek is. Az áttörésre épp Rugova temetésén került sor. Ez pedig mindenképp egy fontos lépés, hiszen így még több koszovói érdeke van képviselve a tárgyalásokon, mely a későbbi státusz társadalmi bázisát is kiterjeszti.

A lehetséges opciók és azok mérlege az előnyök és hátrányok viszonylatában

A felmerülő státuszjavaslatok közül már többet részben ismertettünk az előzőekben, az érintett felek érdekeinek vizsgálatakor, azonban ahhoz, hogy teljes képet kaphassunk most mind a nyolc lehetséges opciót bemutatjuk, megvizsgálva azok előnyeit és hátrányait, a térség stabilitására gyakorolt hatását, a helyi lakosság általi támogatottságát, az emberi jogok érvényesülését, és milyen rövidebb és hosszabb távú következményeket idézhetnek elő.

A nyolc opciót akár egy koordináta-rendszerben is ábrázolhatnánk, hiszen két szélsőséges lehetőség között helyezkedik el a többi. Az egyik az azonnali és teljes függetlenség, a másik pedig a korábbi, tehát a nemzetközi protektorátus előtti állapothoz való visszatérés. Nyilván ezek megvalósulásának esélye a nullához közelít, de mégis érdemes megemlítenünk, hogy lássuk a lehetőségek határait. Van még egy olyan opció, melyet talán nem is nevezhetünk annak, hiszen tulajdonképpen nincs reális esélye, de azért említsük meg. Eszerint Koszovó a függetlenség kivívása után csatlakozna Albániához, kijavítva az 1913-ban az albán állam létrehozásakor elkövetett hibát. Ennek a lehetőségnek azonban még az albánok

között sincs támogatója, a nemzetközi közösség és a szerbek pedig teljes mértékben ellenzik. Most pedig nézzük meg a reális eséllyel rendelkező opciókat. Az első lehetőség egy további időre létrehozott nemzetközi protektorátus, melynek protektorra azonban megváltozhatna. Van ugyanis egy elképzelés, mely szerint az Európai Uniónak kellene átvennie ezt a szerepet, azonban még sok a kérdés ezzel kapcsolatban az összes fél részéről. A legnagyobb probléma ezzel a lehetőséggel, hogy továbbra is bizonytalan lenne a végső státusz, mely gazdasági szempontból óriási hátrányokkal jár, hiszen távol tartja a befektetőket.

A második opció a tartomány megosztásának finomabb változata, egyfajta decentralizáció, kantonizálás, ahol de jure a tartomány enyben marad, azonban a szerb enklávék autonómiával rendelkeznek és de facto belgrádi irányítással működnek. A Macedóniában élő albán kisebbség miatt kissé kockázatosnak tűnő lehetőség a szerbek körében tetszetős lenne, ha már nem maradhat az egész tartomány a fennhatóságuk alatt, azonban az albánok biztosan elutasítanának egy ilyen döntést. A helyzet furcsasága, hogy Koszovó éppen efelé halad, hiszen belgrádi buzdításra a szerbek bojkottálják az UNMIK intézményeinek működését és maguk, illetve Szerbia segítségével próbálnak gondoskodni a szükségleteikről. Így azonban az is látszik már most, hogy ez bizony egy feszültségekkel terhes viszony többség és kisebbség között, mely az idő múlásával sem valószínű, hogy enyhülni fog.

A laza föderáció opciója még a Montenegrói népszavazás előtt született, és úgy képzelte el a lehetséges új államalakulatot, hogy a határok megváltoztatása nélkül Koszovó, mint harmadik tagköztársaság csatlakozik az államszövetséghez. A megváltozott helyzetben kérdéses, hogy van-e reális alapja egy Szerbia-Koszovó államszövetségnek.

Az előző opcióhoz képest egy ún. "albánbarátabb" megoldást jelentene az államközösség lehetősége, melyben Belgrád megtartaná szuverenitását, azonban Koszovó státusza már inkább Ausztráliához vagy Kanadához hasonlítana. Rendelkezne ugyanis saját ENSZ tagsággal és szuverén államként működhetne a jelenlegi határok között, azonban egy államközösséget alkotna Szerbiával. A regionális stabilitásra nem lenne jó hatással a Belgrád és Koszovó közötti kapcsolat konzerválása, mivel az további konfliktusokat szülne. A szerbek nagy valószínűséggel visszautasítanák, hiszen nem tartják Szerbiát és Koszovót egyenértékűnek, márpedig ez a státusz és az önálló ENSZ mandátum azt sugallná. Az albánok nyilván a szerb névleges szuverenitás fennmaradása miatt utasítanák vissza.

A döntés elhalasztása meghatározatlan időre egy olyan opció lenne, mely a döntés jogát egy hozzáértő nemzetközi fórumnak adná át, melynek előre meghatározott időn belül kellene a döntést meghoznia. A fórum döntésében nagy szerepet játszana az, hogy a

szerbek és az albánok hogyan viszonyulnak a következő kritériumokhoz: demokratikus önkormányzat, a koszovói intézményekben való részvétel, az emberi jogok betartása melletti elkötelezettség, a menekültek és elűdözöttek hazatérésének biztosítása és végül értékelnék a felek felelősségteljes regionális politikáját is. Nyilván az utóbbi kapcsán ez jó hatással lenne a térség biztonságára, hiszen érdekeltté tenné a szereplőket a stabilitás fenntartására. Valószínűleg azonban mind a szerbek, mind pedig az albánok elleneznék ezt a lehetőséget, hiszen továbbra is megoldatlanul hagyná a számukra már igen égetővé vált státuszkérdést.

A feltételes függetlenség, mint hatodik opció a jelenlegi határokon belül valósulna meg, a feltételeket pedig olyan fontos szempontok alapján határoznák meg, melyek elengedhetetlenek egy demokratikus jogállam működése szempontjából, különösen ha nagyszámú kisebbség is jelen van. Koszovó kötelezettséget vállalna, hogy határait nem változtatja meg és nem hoz destabilizáló intézkedéseket szomszédaira és az egész régióra nézve, cserében pedig garantálják, hogy soha nem kerül vissza Belgrád „fennhatósága” alá. Illetve a nemzetközi közösség nyújtana garanciát a kisebbségek jogainak betartására és a menekültek hazatérésére. A függetlenség lenne az áhított végpontja ennek az opciónak, mely átadná a külpolitikai döntéshozatalt, a költségvetés megállapítását, a közbiztonság megteremtését és a bírósági szervezet fenntartását is Koszovónak. Egyszóval önálló államként működne tovább, leszámítva egy dolgot. Ez pedig nem más, minthogy az ENSZ főtitkárának különleges képviselője vétőjogot gyakorolna a koszovói hatalom fölött a kisebbségi jogokat és a külső határokat érintő kérdésekben, legalábbis egy átmeneti időszak lejártáig. A külső védelem érdekében továbbra is szükség lenne külföldi katonai jelenlétre. Belbiztonsági ügyekben egy kisebb védelmi egység felállítása segíthetné a Koszovói Rendőri Szolgálat tagjainak munkáját. Az opció következményeit megvizsgálva azt mondhatjuk, hogy egyrészt stabilizálólag hatna a térség biztonsága szempontjából, hiszen az albánokat érdekeltté tenné az ügyben, a másik oldalról viszont a szerbeket arra buzdítaná, hogy nehezítsék meg az albánok dolgát és akkor talán nem engedélyezik a függetlenedését. Ráadásul akár hasonló feltételeket követelhetnének a boszniai Szerb Köztársaság részére is, ami szintén destabilizálná a régiót. Az Egyesült Államok és az Európai Unió egyaránt a feltételes függetlenséget tartaná a legmegfelelőbb végkifejletnek, ezért mindkét érdekelt felet arra bátorítaná, hogy fogadja el a feltételeket.

A következő opció a jelenlegi határok között valósítaná meg a függetlenséget, de csak meghatározott idő múlva, azaz lenne egy átmeneti periódus, mely alatt Koszovó fokozatosan venné át a hatalmat, fenntartva mindvégig a nemzetközi felügyeletet a

működés fölött. A koszovói szerbek nemzetközi garanciákat kapnának jogaik betartására, és széles helyi autonómiával rendelkeznének. A függetlenség előtt Koszovónak széles körű gazdasági, politikai és biztonsági együttműködést kellene kialakítania a szomszédos országokkal, mely a későbbiekben is biztosítaná a térség stabilitását. Ami a felek hozzáállását illeti az albánok valószínűleg elfogadnák, azonban a szerbek tartanának az újabb konfliktusok kitörésétől. Bár a helyi autonómia mindenképp vonzóvá teszi az opciót, hiszen így nem kell közvetlenül részt venni a koszovói intézményekben.

Végül a nyolcadik opció a sorban egy felosztásos függetlenség lenne, mely értelmében Szerbiához csatolnák Koszovó északi, Szerbek lakta területeit, míg a tartomány többi 26,5 törvényhatósági területe Koszovó államként függetlenedne. Sőt egyfajta terület- és lakosságcsereéről is beszélhetünk, hiszen az északon elvesztett területekért cserében, Koszovó megkapná a dél-szerbiai albánok lakta területet, így az is csatlakozna az új államhoz. Az ezen a területen élő szerbek elköltözését segítenék állami szinten, azonban aki maradni szeretne a határok megváltozása mellett is, az kettős állampolgárságot szerezhet. A területcsere levezénylését a KFOR misszió támogatná, majd az új határok kijelölését követően azok mentén teljesítene határbiztosító szolgálatot ameddig szükséges. Ha a következményeket vizsgáljuk egy nagyon fontos dolgot ki kell emelnünk, mégpedig azt, hogy ez az egyedüli olyan opció mely a jelenlegi határok azonnali megváltoztatásával élne. Ez pedig a Balkánon egy nagyon destabilizáló precedenst teremtene Szerbia más területein, Macedóniában és Boszniában is. De akár más régiókra is gondolhatunk, hiszen például Kína vagy Oroszország éppen ilyen lehetőségek elől zárkózik el, mivel az azt sugallná, hogy ha egy kisebbség nagyon akarja, fegyvert fog és felhívja magára a nemzetközi közösség figyelmét, akkor teljesen új, etnikailag homogén kis államot hozhat létre, ráadásul a nemzetközi közösség támogatásával. A konstrukció tulajdonképpen egy kompromisszum lenne, ahol mindkét fél veszít is valamit, meg kap is. Szerbiának kellene az észak-koszovói területek, ahhoz hogy belenyugodjon Koszovó elvesztésébe, míg Koszovónak biztosítani kell a függetlenséget, ahhoz hogy belemenjen észak elvesztésébe, ráadásul kap dél-szerbiai területeket. Ami talán problematikus az az, hogy a Koszovó déli részén szétszórtan elhelyezkedő szerbekkel mi lesz, hiszen ők egy veszélyeztetett helyzetbe kerülnek ezáltal, mivel miattuk nem lesz etnikailag homogén állam Koszovó. A nemzetközi közösség nagy valószínűséggel elutasítana egy ilyen lehetőséget, ugyanis aggodalmat keltő lenne kinyitni Pandóra szelencéjét, ahogyan ők tekintenek a megosztásra. És mint ahogyan azt fent leírtuk, a feltételezésük nem biztos, hogy alaptalan. Eddigi balkáni rendezések kapcsán is óvakodtak az ilyen

jellegű megoldásoktól, valószínűleg ezúttal is fognak.

Ezek lennének tehát az opciók, melyek közül ki kellene választani a leginkább megfelelőt, bár egy egészen új lehetőség felvetése sem kizárt, amennyiben azt a felek támogatják. A probléma leginkább ott van, hogy a koszovói albánok szinte minden elől elzárkóznak, ami nem függetlenség, a szerbek pedig minden olyan elől, mely elszakítaná Koszovót a szerb államtól. Ilyen körülmények között nem meglepő, hogy az eddigi tárgyalások nem hoztak eredményt. Sőt már azt is sikerként értékelhetjük, hogy 2006. július 24-én a két fél hajlandó volt csúcsszintű, közvetlen tárgyalásokat lefolytatni, bár eddig eredménytelenül. Habár már zajlanak az újabb fordulók a decentralizációról és a kisebbségek jogainak biztosításáról, a végső döntés meghozatala még távolinak tűnik.